

Ристо Давчевски

БЕСЕДА НА ФАУНИТЕ

ТОМ 2

НАВЛЕЗ ВО БАСНАТА

Ќе мора да почнам со мојот стар познајник Димко. Ми се чини дека без него басната би била недообјаснета. Димко, кој во својот живот многу видел и извидел, а ништо од сето тоа што го предвидел, го чува во својата компјутерска меморија. Димко, со кого секој втор или трет ден се среќававме на зеленото пазарче. Зеленото пазарче е прекрасен извор за плакнење на старечкиот дух. Врати се од пазарчето, малку приседни си, па почни си ја работата со бистар ум и полна душа.

Ден по мојот настап на телевизија, непосредно по промовирањето на трилогијата басни во двеилјадита година, одненадеж Димко се испречи пред мена небаре пред должник кој долго му го одолговлекувал долгот. Првпат, без да ме праша како сум, се испречи пред мене и склокоте низ полузамижани очи:

– Ти ли беше тој што го гледавме со внука ми на телевизија?

– Чекај, чекај, – го смирувам – човек паѓа од магаре па му треба минута да здивне – сигурно сум тој што сте го виделе... И?

– И тоа, цели петнаесет минути разговараш со „куклата“ од телевизијата за некакви басни. А и гледачите те прашуваа за басните. Но ние не те прашавме, нели!

– Така е, говоревме со водителката и ме прашуваа. Во што е проблемот?

– Проблемот? Голем! Цел ден ме прашува внучката што е тоа басна, а јас кутриот, за пусти срамови, не знам да ѝ одговорам. „Почекај, ѝ велам на внучката, малку да здивнам, па ќе ти одговорам, па и малку да размислам“... Ете тоа...

– Само тоа?

– Само тоа, ама таа ме испоти... Ајде сега, додека си ми во рака, кажувај ми каква е таа басната, поради која внука ми ми ја натапани главата... Фала му на бога што те сретнав, па белки ќе ги спасам ушиве... А?

– Лесно, Димко, – му велам на Димко.

– Те молам, кажувај ми на наш јазик, домашен што се вели, не на оној од телевизјата...

– Се разбира, на наш. Но, и ти биди искрен и одговори ми на едно просто прашање поврзано со твоето.

– Де, де, прашај ме!

– Се огледуваш ли често на огледало, Димко?

– Дома?

– Дома, ами каде пред да излезеш од дома.

– Огледалото ми е во претсобјето, олкаво – магаре да се огледа. Кај сврти се, ќе го видиш првин него, а и тоа ќе те види... Ама, не бегај од темата!

– Во темата сме, Димко. Добро што го спомна магарето, инаку мислев на коњот или некое друго нешто. Кажи ми ти првин дали на тоа твое огледало си се видел некогаш со магарешка или коњска глава?

– Не, жими тебе... Ама, ти се шегуваш. – се насмеа пријателот и со кусите дебели прсти ме зашилка в гради.

– Не се шегувам, туку сакам да ти одговорам на прашањето за басната.

– Магаре?... Коњ?... Значи... ова не ми се верува, ова не го очекував од тебе... Јас магаре!?

– Може да биде и озабен волк, мајмун...

– А јас да те прашам тебе: си се видел и ти таков на огледало?

– Понекогаш.

– Коњ?... Магаре!... Ова не ми се верува! Значи, вие што ги пишувате басните, се гледате на огледало како... Извини, не ми е згодно да бидам непристоен.

– Кажи, кажи, Димко. Ако животните не влегуваат во огледалото на човекот, немаше да се родат ни басните.

– Е, ова не можам да и го кажувам на внуката, – промрморе Димко малку подналушено и се пренесе кон една негова роднинка што ни се прилепи.

И, за тој ден толку. По само три дена, пак се пресретнавме со Димко, на пазарчето, се разбира. Откако во својата торба ги смести двата килограма купени компири, ми раскажа како му дошол на гости драгиот пријател од село Магарево со кого другарувале уште од детските години. Меѓувреме не заборава да ми го раскаже вицот за двајцата што се сретнале на патот кај селото Жван. Едниот го прашал другиот од каде е, а тој одговорил дека е од Магарево. Ако другиот –Магаревчанецот, прашал „А ти од каде си?“ тој одговорил „Од Другово!... Е, жими тебе, побратиме,“ прирекол другиот „Еве досега не сум знаел дека имало и некое друго Магарево!“ и си се разотишле недоразбрани.

Се изнасмеавме со Димко, а за цело време, на другата страна, веднаш зад него беше оклештен човекот што првпат го видов на пазарчето. Штом затаи смеата за двајцата од Магарево и Другово, расположениот Димко, на оклештенкото и уште на еден свој сосед, ја надоврза и „шегата“ на писателот баснописец за магарешката глава од огледалото.

– Е – воздивна Димко среќен – Пријателот од Магарево е човек и пол. Таков човек не раѓа друга мајка на секои сто години. И затоа го убедив да се насели во нашава населба во бараката што со месеци ја токмам за него.

Поминаа неколку месеци потоа. Го среќавав Димко на зеленото пазарче, секогаш разборит и ведро расположен. А во еден пазарен ден ме запозна со својот придружник за мене непознат. И овојпат стариот нестрпливко, со копнеж на мало дете, го повлече за рака и ја отна устата:

– Еве, ова е писателот што гледа магариња зад огледала. Да не отвори уста, па да не ти пукне душата од смеење. Да се смееш и да не веруваш во тоа што се смееш. Еве сега, растури муабет за басната, и ќе те фрли во магарињата зад огледалата како коруба од лубеница!

А човекот ми се претстави:

– Јас сум Митре, роден во село Подржикоњ, пораснав во Магарево и да не ти раскажувам многу – многу чуки променив, многу пат изодив, а еве на крајот пријателот Димко ме пресели кај вас.

– Ако, мило ми е, – реков – врати му се на пријателот, зошто без пријател, животот не те држи ни во Подржикоњ, ниту во Магарево, ниту во Козле, ниту во...

– А, значи ти дошло до уши и тоа! – ме прекина Димко.

– Кое, Димко!

– Од каде разбра дека внука ми е преселена во Козле? Со родителите, се разбира?

– Не сум чул ништо во врска со внуката, – реков. – Тоа го велам онака за пример. А што има врска внучката со ова?

– Има. Многу сум брзојазест, па не издржав да ѝ кажам за магарето во огледалото. А знаеш ли што ми вели таа? Ми вели, и тоа многу сериозно: „Дедо, кога ќе се огледуваш, викни ми да го видам твоето магаре!“ И од тогаш си молчам како натепан мачор. И го напомнав само ова: „Внучке мила, најдобро за тоа прашај си ја наставничката што вели за басната.“

– Така, мој Димко. Си ја упатил внучката на вистинско место, – реков, па се разделивме со Димко и неговиот голем пријател Митре кој за цело време го следеше нашиот разговор голтајќи го внимателно секој изговорен збор.

Не помина ни месец, а едно утро го среќавам Димко со начумерено лице, не баре му пщовисало стадото. Толку отсутен што не би знаел дали воопшто ќе ме забележеше ако не го задрев самиот:

– Димко, не ти се козите на број!

Видувањето со мене човекот многу го успокои. Ги стокми дланките пред мене како пред икона на светец и „запеа“:

– Те молам, отсега да не си ми спомнал кози! Сè сè, а кози никако... Чекај, чекај, не бегај и ти. Ако си ми пријател, а не се сомневам во тоа, не бегај од мене!

– Не, Димко, ни на ум не ми паднало тоа. Гледам како душата ти е полна со јадови.

– И со јадови, и со глави од гадови! Имаш право со магарињата, сто и деведесет и девет отсто имаш, верувај ми. Имаш право, ќе се заколнам пред секое огледало. Во мед да ме закопаш, ќе исплукам зелени горчила... Ми веруваш? Ама, кому да му се исплачам!

– Од соседите?

– Остави ги, во најтешкото ќе ти довјасаат само за сеир.

- А пријателот од Подржикоњ, односно Магарево?
- Ти реков, одмавни ги како црни врани – и тој и неговата проклета коза!... А ти, фала му на господата што надарил такви луѓе за да пишуваат басни, Петпати ѝ реков: – Ќе читаш басни. Ќе читаш за да ти прогледаат очите во бело виделце. Басните ти биле огледало како што ми рече првиот пат кога... Е, сега, не – отсега ќе биде поинаку. Да ми се исуши јазикот кога го замолив да ми се доквака и тоа пред мојот двор!
- Зборуваш за Митрета?
- Не, не, не! Не спомнувај му го името, те молам како ангел. Колку што му помогнав, уште толку ќе платам и ќе доплатам само да ми се искуби од очиве.
- Дотаму ја доакавте. Многу избрзано, Димко.
- Сељак! Знаеш што е сељак, брату мој! Уште не се ни избањал во градска вода, ми ти довел коза. Не коза, туку црн ѓавол преоблечен во козја кожа со се рогови!
- Е, козата бара хигиена. А млекото ѝ е лековито, – се обидов да го потсмирам раздрманиот пријател Димко.
- Не, брату, на смрдениот ништо не му смрди. Закопај го во буниште, не му смрди. Ќе се истопори на врв буниште и ќе запее како магаре, а не како петел. Ама, ајде, остави го тоа настрана. А бре, лудо животинче, ништо не ми остави. Дрвцата ми ги исподјадија, од лозниците не ми остави ни ластар, а цвеќињата ми ги запустил од корен!
- Добро, Димко, така е. Но ти замоли го Митрета со убаво, па сетики човек е, и тој ќе ти возврати со убаво.
- Со убаво? Стопати му реков, устава ми потсуши во горчлива пена: „Соседу, твојата коза ми го запустил дворот, ми ги изглода дробовите и нервите!“ А знаеш ли како ми возвратува сељакот од Магарево? Ми вели: „Козата не ти ги искина нервите, туку зависта поради козата на комшијата!“
- А ти Димко, воздржи се. Народот вели: Трпение – спасение.
- О, господи, што зборуваш ти! Знаеш ли што ми изнафука вчера, и тоа да се чуе до сите соседи и преку соседите: „За инает, ќе доведам булuche кози! Тој што завидува, нека пукне и нека препукне, гламна нека се стори! ха,ха,ха!“ И тогаш, брату, ми

прелеа чашата, ме смати, верувај ми. Ми веруваш, или си лаам по ветриштата...

– Сè ти верувам, Димко. Ајде, изназборувај се, испразни се и ќе ти помине горчината.

– Не, не и не! Тука немаш право. Ако чуеш утре – сум отишол на гробишта, тој е тој што ме легнал во носило. Така им велел на соседите: „Ако им пречам на душманите, нека испопукаат, нека се преселат кај кртовите под земја!“ ... „Ме слушаш?“

– Те слушам, како не. Толку ли е...

– Не, брату. Вчера сè си изнарековме. Се изнасобраа соседите сосе кучиња и мачки. Тој мене магаре, јас нему – козар... Јас нему бесно куче, тој мене – нилски крокодил... Срам ми е да ти кажувам. Ама во полиција немав срам. Кажав сè како што е на дело и видело, сè што било и не било и сè влезе во книгите на дежурниот...

– Добро, јасно ми е сè што било понатаму. Успокои се, ќе помине време и се ќе се заборави. Времето лекува рани...

– Не, брату, не. Времето не лекува вакви рани. Ама, да ти го кажам уште крајот.

– Кажи го уште крајот, па ќе продолжиме другпат.

– Ти се враќам дома јас вчера попладнето. И знаеш ли што видов на моето верно огледало: видов магаре, олкаво магаре, со олкав јазик и олкави ушишта...

– Се виде, нели?

– А тоа магаре не бев јас Магарето што стоеше зад огледалото личеше на човекот од Магарево. Помислив да ја викнам внуката да види, ама не беше вратена од училиште. А ти, како писател, што ќе речеш на ова?

– Ништо, Димко. Ова е прекрасна басна. Ти ми ја раскажа, а јас ќе ја напишам.

– Напиши ја, нека се смее светот. Ама, не заборави: магарето од моето огледало е соседот, никој друг.

– Тоа и не е толку битно, – му велам на веќе поолабавениот Димко – ако погледнеме во огледалото на Митрета сигурен сум во тоа – зад огледалото, со долги натулени уши, ќе стоеше неговиот сосед Димко.

– Од каде знаеш дека не едниот, туку другиот?

– Па јасно: секој знае дека никој не може сам да си го види тилот. Тоа ќе ти го каже и внучката, кога ќе се врати, прашај ја и ќе ти каже.

– Уууу, срамота! Молчи да не чуе гаволот: Ако малку ја чукнеш „тиквата“, ќе се избистри водичката! – најпоследно се поднасмеа Димко со поглед благо заглибен во моите очи – Ти веќе си го проучил тоа. А кој вели дека цивилизацијава ги уништила кутрите магариња!